

ב. אסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעתו של עכו"ם. (איסור גנבת דעת – מדאורייתא, מלא תגנבו. ראשונים).
– כן משמע מדברי שמואל, אם כי לא אמרה בפירוש ויש מקום לדחות הראיה מדבריו, ומ"מ כן מפורש
בברייתא שאסור להטעותו, (וכן משמע בגמרא ממה שהקשו 'זהא קמטעי להו'). וכן פסק הרמב"ם והרמב"ן וש"פ).

ג. אסור למכור נבלה וטרפה לנכרי כאילו היתה כשרה, כגון שאומר לו שהיא כשרה. והוא הדין מכירת ירך
שגיד הנשה בתוכה, בחזקת שניטל גידה. אבל מותר למכור טרפה לנכרי באופן שאין אומרים לו כלום,
שיש לו להעלות על דעתו שהיהודי מוכר לו טרפות. ואם לא שאל וברר – הוא שהטעה את עצמו.
אל יסרהב אדם לחברו לסעוד אצלו, כשיודע בו שאינו סועד. ולא ירבה לו בתקרובת ויודע בו שאינו
מקבל. ולא יפתח חביות כשבין כך עומד לפתחם, ונראה כאילו פותחן במיוחד עבורו. ולא יאמר לו סוך
שמן מפך ריקן. (שיודע בו שאינו סך, ומפציר בו לסוך בדבר שאינו). ואם עושה זאת כדי לכבדו בעיני
אחרים, להודיעם שחביב הוא בעיניו – מותר, (שגדול כבוד הבריות).

(מרש"י משמע שאסור רק בכגון שאומר לו בפירוש שפותח חביות עבורו, ואולם התוס' כתבו שאף בסתם
אסור, כיון שכן מורים הדברים מעצמם, ואין הלה מעלה על דעתו שפותח לצורך אחר).

ומבואר בגמרא שהתירו לפתוח חבית לאורח, הגם שצריך לפתחה גם לצורך אחר, באופן שהיה פותח
עבורו גם ללא אותו צורך נוסף (ועב"י וסמ"ע חו"מ רכח; שפת אמת שבת קיט).

(ודוקא כשבאמת פתח גם עבורו, אבל אם פתח לצורך אחר, אסור לשקר ולומר שפתח עבורו, הגם
שבלא"ה היה פותח בשבילו. עפ"י תוס').

עוד אמרו: לא ילך אדם לבית האבל ובידו לגין שאינו מלא, מפני שמטעהו, שהלה סבור שהוא מלא יין.
אבל אם עושה כן כדי להחשיבו בעיני הציבור – מותר; –

לא ימכור אדם סנדל של נבלה כאילו היה של שחוטה, שעור המתה גרוע משל השחוטה; –

לא ישגר אדם לחברו (אפילו במתנה. מפרשים) חבית של יין ושמן צף על פיה, שהלה סבור שמלאה בשמן
וסומך על כך.

עולה מן המסופר בגמרא, שמי שסובר שהקבילו את פניו לכבודו, ובאמת לא עשו כן אלא לצורך אחר –
אין חובה להודיענו שלא עשו לכבודו, (ואף יש לחוש לפגיעה בו באמירה כזו), שהוא זה שהטעה את

עצמו, שהרי היה לו לחשוב שלדרכם היו מהלכים ומה ראה לומר בשבילי באו (עפ"י רמב"ן).

דף צה

קמט. א. מקום שטבחי ישראלים – האם מותר ליקח בשר מן הנכרי הקונה מן הטבחים ומוכר במקולין (= בית
המטבחים)?

ב. תשע חנויות מוכרות בשר שחוטה ואחת בשר נבלה – מה הדין כשלקח ואינו יודע מאיזו לקח; כשנמצא
בשר ביד נכרי; כשנמצא מושלך?

ג. מה דינו של בשר שנתעלם מן העין?

א. רבי התיר בשר הנמצא ביד נכרי במקום טבחי ישראל, והנכרי לוקח מהטבחים למכור במקולין להשתכר.
(ואפילו נמצא בידו שלא במקולין – משמע שמוותר. עפ"י תוס' ורשב"א). ואין לחוש שמא הביא בשר מביתו
או שמא מכרו לו טרפה ולא הכריזו, ומוכרו – שיש לילך אחר רוב בשר, שנמכר להם למכירה ע"י טבחי
ישראל.

ואולם אם נודע שמכרו לו טרפה שלא בהכרזה, הרי הוחזק כעת איסור במקולין, ויש לחוש שמכר הימנה גם לשאר נכרים. (ונחלקו ראשונים אם יש לחוש גם לבשר שכבר נקנה מן המקולין, או אין לאסור אלא לקנות באתו היום מכאן ולהבא. ערשב"א ועוד) – כן הוא ללשנא בתרא, אבל ללשנא קמא, אפילו באופן זה מותר. כיון שבדרך כלל מכריזין ועתה לא הכריזו, אין לחוש לטרפה, ומשום שוטה אחד שעשה שעשה שלא כהוגן שמכר טרפה ללא הכרזה, אין לאסור הכל.

(ובמקום שאין מכריזים על הטרפה, וכן במקום שמכריזין והכריזו – אסור ליקח מהם. ואעפ"י שמן התורה יש לילך אחר הרוב, תקנה בעלמא היא שתקנו חכמים שאין ליקח במקום שאין מכריזין וכדומה. עפ"י תוס'. ונראים הדברים שתקנו כן רק לענין קניה במקולין, אבל בשר שנפל מיד גוי, או חתיכה שאינה שלו – לא אסרו, ואפשר לילך אחר הרוב. עפ"י רמב"ן).

ב. תשע חנויות מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת נבלה; –

לקח ואין יודע מאיזה לקח – אסור מן התורה, (גזרת הכתוב היא שכל קבוע כמחצה על מחצה דמי. י"א שאין אסור משום קבוע אלא כשנודע על הימצאות הטרפה קודם, אבל אם לאחר שלקח נודע שיש טרפה בניגיהם – מותר, שהיות ו'קבוע' הוא חידוש, אין לך בו אלא משעת חידושו ואילך, והרי הספק לא נתעורר במקום הקביעות. ע' בראשונים כאן).

נמצא ביד נכרי – מותר, הלך אחר הרוב. (אבל הרמב"ם (מאכ"א ח, יב עפ"י הירושלמי) שלא כשאר ראשונים, פסק לאסור. ובאר הכס"מ שזה שאסרו כאן – דוקא במקום שמכריזין על הטרפה ובאותו יום לא הכריזו, אבל במקום שאין מכריזים, אסור. וע"ע העמק שאלה פרשת צו פ, ב).

(ראינו שהנכרי לקח מן החנות, וה"ה כל בע"ח שראינוהו יוצא מן החנות ובשר בידו – הרי זה קבוע. תוס' עפ"י פסחים ט. והר"ן כתב שאין זה 'קבוע' דאורייתא אלא שעשאוהו חכמים כקבוע. וע' שו"ת רעק"א קח; אבי עזרי – שבת ב, כ; חמץ ב, יא).

נמצא מושלך (ולא ראוהו ברציפות משעה שנפל) – הרי זה בשר שנתעלם מן העין, ודינו כדלהלן.

ג. בשר שנתעלם מן העין – רב אסר, מחשש שמא נתחלף בבשר אסור, ע"י בעלי חיים. ולפי"ז אין לאכול בשר אלא כשלא נתעלם משעת שחיטה, או צרור והתום או מסומן, או אם מזהים עפ"י טביעות עין שלא נתחלף. (ור"ח כתב, דוקא טביעות-עין של ת"ח, שהיא טב"ע טובה. ושאר ראשונים חולקים. וע' שו"ת משיב דבר ח"ד פג).

א. כתבו התוס', שחומרה בעלמא היא משום מעשה שהיה, אבל מדין תורה מותר.

ב. כתב הראב"ד, שדוקא במקום שיש לחוש שעורבים או חולדות וכדו' גררו והביאו, אבל אם נמצא תלוי באופן שאין לחוש לבע"ח – מותר.

דברי רב לא נאמרו בפירוש אלא מכלל הוראתו במעשה שארע, ויש צד לומר שלא הורה איסור אלא במקום שהבשר האסור מצוי הרבה, שרובו של נכרים. (וכן דייקו בגמרא כפי צד זה). לדעת לוי, בשר שנתעלם מן העין מותר באכילה.

(הרי"ף הרמב"ם והרמב"ן פסקו כרב, ואילו רש"י ורו"ה פסקו כלוי, שאין חוששים לעורבים. וכ"כ בספר התרומה, אלא שכתב שזה רק במקום שטבחיו ישראל, או כגון שהניחה בבית ומצאה באתו מקום, שאין חוששים להחלפת עורבין, אבל עיר שטבחה גויים ומצאה במקום שלא הניחה, חוששים שמא הבשר שנמצא הוא אחר. מובא בר"ן).

דפים צה – צו

קנ. א. מהו 'נחש' האסור משום לא תנחשו?
ב. מה עדיף יותר, סימנים או טביעות עין?

א. אמר רב: כל נחש שאינו כאליעזר עבד אברהם וכיונתן בן שאול – אינו נחש. פרש"י: שאינו סומך עליו ממש לעשות או להמנע, שזה אסור, אלא להיות לו סימן בעלמא. וכן נהג רב לעשות סימן במעבורת, אם מזומנת לבוא מיד אם לאו. שמואל בדק בספר. ר' יוחנן בדק בתינוק, עפ"י פסוק שהוא פוסק לו. ותניא, ראבר"ש אומר: בית תינוק ואשה – אעפ"י שאסור לנחש, יש בהם סימן בעלמא לסמוך על הצלחתו או אי הצלחתו, שאם הוחזק שלש פעמים להצליח בעסקים ראשונים לאחר בניית הבית, לידת הבן או נישואים – סימן הוא שהולך ומצליח. (לדעת הרמב"ם, אסור לכיין מעשיו עפ"י הסימנים אך מותר לעשות סימנים על דברים שכבר נעשו. והראב"ד חולק, שאין איסור לעשות כגון אליעזר ויונתן, ולא אמרו בגמרא לענין איסור, אלא רק שאין ראוי לסמוך על כל סימן אלא זה שהוחזק שלש פעמים בבית תינוק ואשה. ואפשר שאף להרמב"ם אין איסור אלא כשתולה לגמרי בסימן, אבל לעשותו סניף וסמך בעלמא – שפיר דמי. עפ"י חדושי הר"ן).

ב. אמר רבא למסקנתו, שטביעות עין עדיפה על סימנים, שהרי סומא, וכן שאר אנשים בלילה, מותרים בנשותיהם עפ"י טביעות עין של הקול. וכן ב"ד דנים דין מיתה עפ"י עדים שמוזהים ע"י טביעות עין, ולא על פי סימנים. (ואם אשה נישאה עפ"י סימנים וזנתה – אין שם דין מיתה עפ"י אותם סימנים. עפ"י תוס'. וי"ח. ע' בשו"ת רעק"א קו; פני יהושע – בקו"א לכתובות; שב שמעתא ד, ט; שער ישר ב, ג; אחיעזר ח"ג ט, ה; חדושי הגר"ר בענינים ח"ב כו, ועוד). ואעפ"י שאין מחזירים אבידה בטביעות עין לכל אדם (מלבד ת"ח) אלא בסימנים – שם יש בטעם בדבר, שחשוד לשקר. (מבואר בראשונים שאפילו טביעות-עין שאינה גמורה, עדיפה היא מסימנים, וכגון בשר שנעלם וזוהה עפ"י טביעות עין שאינה גמורה – מותר. ואולם כתב הרשב"א ועוד, דוקא אם שבעה העין מאותו דבר, אבל אם לא שבעה, גם באבדה אין מחזירין, כמו שאמרו 'כלי אנפוריא – הרי אלו שלו'. וי"ח. שיטת ר"ח, דלא כשאר ראשונים, שאין להתיר בשר עפ"י טביעות עין אלא לת"ח).

דף צו

קנא. א. אלו חלקים בגיד הנשה אסורים, אם מדאורייתא אם מדרבנן?
ב. האוכל כזית מגיד הנשה – מה דינו?
ג. מה דינו של האוכל גיד הנשה שלם שאין בו כזית?
ד. ירך שנתבשל או נצלה בה גיד הנשה – מה דינה?

א. לתנא קמא דמתניתין, שהוא ר' מאיר, (וכן הלכה), יש ליטול את הגיד בשלמותו. ומבואר בגמרא שמן התורה אין צריך לחטט אחריו אלא גוממו מלמעלה, ומדרבנן צריך חטיטה. לר' יהודה, אף מדרבנן אין צריך לחטוט.